

Проблема «присутності» та «відсутності» людини в культурі сучасності

*Л. Д. Бабушка,
м. Київ, Україна*

У сучасній культурі змінюється структура суспільства, іншого сприйняття набувають такі поняття як сім'я, дім, нація, мораль, моральність тощо. Важливим питанням постає визначення місця людини в сьогоднішньому світі, а саме, чи є вона центром культури, і загалом чи має вона право ним бути? Суперечливим та неоднозначним є дане питання, оскільки спостерігаються деяка байдужість та відстороненість, відсутність зацікавленості індивіда в перетворенні (процесів) культури. Сучасне життя позначене певною нудьгою, де навіть науці та політиці доводиться набувати рис розважальності, проте лише вона відрізняється стабільністю, і лише в цьому середовищі людина може відчувати себе захищеною [1, 219]. Її положення характеризує стабільність, комфорт, тому сучасна наука разом з індустрією розваг винаходить все новіші замінювачі гострих відчуттів у вигляді комп'ютерних ігор, атракціонних технологій кінопоказу, тощо – людина таким чином перетворюється у велику дитину, а оточуюча її культура у парк розваг. Відтак, головним для людини «постісторичного світу» (Ф. Фукуяма) виступає не його національна ідентичність, етнічна культура, моральні якості, релігійна належність, а проблема можливості споживання. Людина діє, виходячи з власних практичних потреб і завдань, які виникають у даному моменті. Помітним стає дедалі більший розрив між технікою, що постійно ускладнюється з темпами зростання знанням про її вплив на людину і оточуюче середовище. Виникає відчуття невпевненості в позиціонуванні власної діяльності, вчинках і смислах життєвих орієнтацій. Сучасний світ в невпинному устремлінні до комфорту, забув про свої історичні архетипи. Технічні досягнення (попри їх безперечно позитивне функціонування), обмежують та матеріалізують людину. Відповідно надмірна комфортність призводить до втрати духовності та творчих потенцій. Зміна мотивацій людської діяльності та невпинний культ трансформацій, що призводять до кризи основних цінностей світобудови, провокує зрушення в культурних процесах. Культура, як відомо, несе в собі творчий імпульс для будь якої цивілізації. В кінцевому рахунку, народження та загибель цивілізацій визначаються тими змінами, які виникають в культурі, зміною ціннісних систем.

Сьогодні велика чисельність соціокультурних змін пов'язуються з викликами глобалізації. Глобальні тенденції, проникаючи в окремі локальні структури, руйнують їх безпечність, власну стійку систему відносин. За тими плодами, котрі приносить глобалізація, приховуються деградація та регрес, які руйнують не лише культурні утворення, але і людину як суб'єкта історії. Дж. Нейсбіт прогнозує один із можливих сценаріїв подальшого розвитку світу: посилююча дезінтеграція суспільства, що відбуватиметься паралельно з глобалізацією культурно-історичної діяльності, призведе до фактичного зникнення цивілізацій, національних держав і створення глобальних органів управління, з одного боку, а іншого – призведе до множення мікродентичностей, в основі яких буде мережеве мислення [2, 271].

Глобалізація постійно вносить корективи у світосприйняття сучасної людини, стиль життя, систему цінностей, осмислення себе й свого місця в світі. М. Козловець вдало коментує цю ситуацію у своєму фундаментальному доробку «Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації»: «демасифікація суспільства, руйнування попередніх ідентичностей потребує формування нових, співвідносних із глобалізаційними викликами. Сучасне соціальне життя надає людині множину статусно-рольових можливостей, які вона намагається реалізувати не тільки (і не стільки) у сфері трудової діяльності, а й у приватному повсякденному житті. Спроби їх реалізації не завжди ведуть до появи нової усталеної ідентичності» [3, 143]. Глобалізація невпинно вносить корективи в «правила гри», до яких людина не встигає адаптуватися. Не випадково багато індивідів переживають кризу ідентичності, свідченням чого є неврози, депресії, деструктивна поведінка, відсутність життєвих планів.

Сучасна людина, збільшуючи роль своєї індивідуальності, підіймаючи рівень індивідуалізації, вибираючи власні цінності й приймаючи відповідно з ними рішення, має можливість ствердити себе в якості творчого начала, здатного створювати і змінювати, моделювати як себе, так і оточуючий світ. При подібному підході світ усвідомлюється як реальність, котра є результатом людської самореалізації і трансформована в конструкції її життєдіяльності. Кожна людина сама робить свій вибір: зануритися їй в безумовно прекрасний світ споживання, при цьому важливим постає споживання постійно нової інформації, або намагатися відділити зерна від лузги, вибрати власні пріоритети.

Література

1. Булычева Д. Ф. Место человека в культуре современности / Сб. мат. Второго Российского культурологического конгресса. – Санкт-Петербург, ЭЙДОС, АСТЕРИОН, 2008. – С. 219.
2. Нейсбит, Дж. Мегатренды: Пер. С англ. М. Левина. – М.: АСТ, ЕРМАК, 2003. – С. 271- 293.
3. Козловець М. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. і. Франка, 2009 – С. 143.
4. Кримський С. Ранкові роздуми / Зб. ст. – К.: Майстерня Білецьких, 2009, – 120 с.